

Werkplan

**Gastouderbureau
Mikz**

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1 De gastouderopvang van Mikz	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Missie	4
1.3 Specifiek aanbod gastouderopvang	4
1.4 Aantal kinderen per gastouder	5
1.5 Eisen aan het gastouderschap	5
2 De vier pedagogische basisdoelen	6
2.1 Vier opvoedingsdoelen	6
2.2 De pedagogische basisdoelen en de missie van Mikz	6
2.3 De visie van Mikz	6
3 De drie pedagogen	7
3.1 Het kind is de eerste pedagoog!	7
3.2 De volwassenen zijn de tweede pedagoog!	7
3.2.1 Veiligheid	7
3.2.2 Dagritme	8
3.2.3 Persoonlijke aandacht en groeigericht werken	8
3.2.4 Zelfredzaamheid	8
3.2.5 Lichaamsbesef	9
3.2.6 Zindelijkheid	9
3.2.7 Taalstimulering	9
3.2.8 Spelvormen	9
3.2.9 Volgen en signaleren	10
3.2.10 Feestdagen	10
3.2.11 Overdracht van normen en waarden	11
3.3 De ruimte en de materialen zijn de derde pedagoog!	12
3.3.1 Locatie en inrichting	12
3.3.2 Natuurlijk buitenspelen	13
3.3.3 Open eind materiaal	13
4 Tot slot	14

Voorwoord

Voor je ligt het pedagogisch werkplan van Gastouderbureau Mikz.

De pedagogische visie van Mikz is uitgebreid beschreven in een aparte brochure, die op te vragen is bij de bemiddelingsmedewerkers en die tevens inzichtelijk is op onze website www.mikz.nl.

In dit werkplan laten we zien hoe de gastouders die verbonden zijn aan Mikz onze pedagogische visie in praktijk brengen op hun eigen opvanglocatie. Ook beschrijven we welke eisen er door de wet en door Mikz worden gesteld aan de opvanglocatie.

Het plan is samen met een werkgroep actieve gastouders opgesteld, onder begeleiding van de pedagogisch specialist van het gastouderbureau.

Onze gastouders werken namelijk dagelijks met de kinderen en kunnen daardoor benoemen wat nodig is om een eigen, geborgen en uitdagende omgeving te creëren waarin kinderen zich spelenderwijs kunnen ontwikkelen.

Karlijn, Janneke, Jessica, Hannie, Lulu, Karin, Clasiën, en Ine hebben zich steeds weer enthousiast ingezet om mee te denken tijdens het proces. Wij willen hen enorm bedanken voor hun waardevolle inbreng, kennis en sprankelende ideeën!

Een pedagogisch werkplan is geen statisch gegeven. Met regelmaat kijken we samen met de oudercommissie naar het document en passen het waar nodig aan.

Met onze gastouders wisselen wij van gedachten over het werkplan tijdens de vele contactmomenten die wij met hen hebben, zoals bij gesprekken bij hen thuis. Of tijdens de Mikz Leer&Ontmoet avonden, de avonden die wij voor gastouders verzorgen ter stimulering van hun deskundigheid.

Voor ouders is het een hele stap om hun kind toe te vertrouwen aan de zorgen van een ander. Wij begrijpen dat. Dit werkplan wordt verstrekt aan alle ouders die hun kind plaatsen bij één van onze gastouders, zodat zij een beeld kunnen vormen van de gastouderopvang.

Voor gastouders is het een belangrijk document om op terug te grijpen in hun werk. Uiteindelijk zijn zij degenen die de daadwerkelijke begeleiding van de kinderen uitvoeren en conformeren zij zich aan het beleid.

Wij wensen je veel plezier toe bij het lezen van het pedagogisch werkplan van Gastouderbureau Mikz.

Heb je nog vragen, stel ze aan ons en aan je gastouder.

Anja Geerts
Manager gastouderbureau

Hetty van Kuik
Bemiddelingsmedewerker Heusden

Saskia de Wit
Bemiddelingsmedewerker Waalwijk

Carolijn Lamboij
Bemiddelingsmedewerker Heusden en
Pedagogisch specialist gastouderbureau

1. De gastouderopvang van Mikz

1.1 Inleiding

Bij Mikz willen we samen met ouders kinderen begeleiden naar volwassen burgers die voorbereid zijn op een complexe, digitale en dynamische wereld. Natuurlijk begeleiden we kinderen vanuit hun eigenheid en ontwikkelingsfase. Dat doen we vanuit de 3 pedagogen: 1. het kind, 2. de volwassene, 3. de ruimte en het materiaal. Dat staat beschreven in onze pedagogische visie. In dit pedagogisch werkplan benoemen we hoe onze gastouders door hun pedagogisch handelen invulling geven aan de vier pedagogische basisdoelen uit de Wet kinderopvang. Ook gaan we in op de eisen die deze wet stelt aan de samenstelling van de groep kinderen en de locatie waar zij opgevangen worden.

De relatie tussen gastouderbureau, gastouders en ouders is een bijzondere. Gastouders van Mikz hebben geen arbeidsrechtelijke relatie met het gastouderbureau. Het pedagogisch werkplan maakt wel onderdeel uit van de wettelijke eisen die gesteld worden aan gastouderopvang.

Over de pedagogische aanpak maken de ouders en gastouders afspraken. Samen leggen zij de uitgangspunten vast voor de pedagogische aanpak van het kind tijdens het koppelingsgesprek, dat vóór de start plaatsvindt. Vervolgens vindt er tussen hen doorlopend afstemming plaats. Dit proces wordt door de bemiddelingsmedewerkers gevolgd en waar nodig bijgestuurd, bijvoorbeeld tijdens de evaluatiemomenten met de gastouder en de ouders.

Gastouderbureau Mikz adviseert en stimuleert gastouders om de pedagogische visie van Mikz en het pedagogisch werkplan als uitgangspunt te nemen voor hun handelen in de dagelijkse praktijk.

1.2 Missie

Mikz biedt oprechte aandacht voor ouder, gastouder en kind. Samen met de ouders zoeken wij naar de juiste oplossing voor de opvang van hun kind. We begeleiden de gastouder in de eerste periode van de opvang en volgen de ontwikkeling door veel contactmomenten met zowel gastouder als ouder. Kiezen voor gastouderopvang van Mikz is bewust kiezen voor professionele opvang waarin het kind een unieke plaats inneemt. In de visie van Mikz staan het belang en de beleving van het kind voorop.

Bij de gastouder wordt op een leuke en speelse manier een bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van het kind. De opvang bij de gastouder is uitdagend en bereidt kinderen voor op het basisonderwijs. Door het 'vaste gezicht' van de gastouder en de kleinschaligheid is er volop aandacht voor ieder kind; veiligheid, geborgenheid en vertrouwen staan centraal.

1.3 Specifiek aanbod gastouderopvang

Afhankelijk van de wensen en mogelijkheden van de gastouder biedt zij enkele dagen per week opvang aan kinderen in de leeftijd van 0 jaar tot einde basisschoolleeftijd. De leeftijdssamenstelling van de groep kan daardoor behoorlijk fluctueren. Daarnaast kan tevens de groepssamenstelling wisselen. Doordat er in de gastouderopvang veel ruimte is voor flexibiliteit, kan deze opvangvorm een passende oplossing zijn voor ouders met een wisselende werkrooster, waardoor kinderen op verschillende momenten in de week aanwezig zijn.

De gastouderopvang mag dan ook gezien worden als opvang op maat. Kiezen voor gastouderopvang van Mikz is kiezen voor persoonlijke begeleiding om tot een perfecte match te komen tussen kind, ouder en gastouder.

1.4 Aantal kinderen per gastouder

Het aantal kinderen dat aanwezig mag zijn op de opvanglocatie is geregeld in de Wet Kinderopvang. Je gastouder is verplicht om zich aan de volgende opbouw van kindaantallen te houden:

- Maximaal 6 kinderen in de leeftijd van 0 tot 13 jaar, inclusief eigen kinderen tot 10 jaar.
- Maximaal 5 kinderen wanneer deze allen jonger zijn dan 4 jaar, inclusief eigen kinderen tot 4 jaar.
- Maximaal 4 kinderen van 0 en 1 jaar oud, waarvan maximaal 2 baby's, inclusief eigen kinderen van deze leeftijd.

1.5 Eisen aan het gastouderschap

Niet iedereen kan gastouder worden. In de wet zijn de voorwaarden voor het gastouderschap verankerd. Zo zijn alle bij Mikz aangesloten gastouders, voor zij aan het werk kunnen, geregistreerd in het Landelijk Register Kinderopvang (LRK). Hier is een zorgvuldige screening aan vooraf gegaan, waarbij gekeken is naar geldig diploma, EHBO-certificaat, Verklaring omtrent gedrag (VOG) van de gastouder zelf en eventuele volwassen huisgenoten, stagiaires, vrijwilligers en andere structureel aanwezige personen.

Er worden tevens eisen gesteld aan de inrichting van de opvanglocatie voor gastouderopvang. Zo dient er een aparte slaapruijnte te zijn voor kinderen jonger dan 1,5 jaar en moet de gastouder beschikken over voldoende speelruimte binnen en buiten. De opvanglocatie is volledig rookvrij en er zijn voldoende goed functionerende rookmelders.

Elke gastouder dient op de hoogte te zijn van het veiligheids- en gezondheidsbeleid, de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld en het pedagogisch beleid van het gastouderbureau waarbij zij is aangesloten. In het eerste contact met de gastouder, vóór zij ingeschreven wordt, besteden we al uitgebreid aandacht aan deze onderwerpen. Jaarlijks wordt de risico inventarisatie en evaluatie (RI&E) herhaald, waarbij het veiligheids- en gezondheidsbeleid opnieuw met de gastouder wordt doorgesproken. Tijdens de huisbezoeken wordt het pedagogisch handelen van de gastouder besproken. Tijdens de Mikz Leer en Ontmoet avonden behandelen we onderwerpen uit de pedagogische visie van Mikz en oefenen we onderwerpen uit het werkplan door middel van interactieve casussen met de gastouders.

Mikz vindt het belangrijk dat gastouders zich doorlopend blijven ontwikkelen. Scholing en deskundigheidsbevordering zijn middelen om op de hoogte te blijven van de meest recente pedagogische richtlijnen. Wij ondersteunen de gastouders door bijvoorbeeld het organiseren van Mikz Leer en Ontmoet avonden, waarbij pedagogische onderwerpen aan bod komen. Iedere gastouder wordt voor deze gratis te bezoeken avonden uitgenodigd en gezien het belang spreken wij dan ook sterk de verwachting uit dat zij aanwezig zijn.

Gastouders hebben de opdracht om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de kinderen die zij begeleiden. De pedagogische doelen die zij zich stellen en de doelen die Mikz stelt worden in besproken in hoofdstuk 2.

2. De vier pedagogische basisdoelen

2.1 Vier opvoedingsdoelen

De Wet Kinderopvang omschrijft vier doelen die elke kinderopvangorganisatie zich dient te stellen. Wetenschappelijk is aangetoond dat deze doelen hetgeen ondersteunen wat een kind nodig heeft om zich goed te kunnen ontwikkelen.

Ze staan bekend als de vier pedagogische basisdoelen (Riksen-Walraven, 2000) en iedere medewerker in de kinderopvang, dus ook de gastouder, heeft de verantwoordelijkheid om voor die ondersteuning te zorgen:

- *het bieden van emotionele veiligheid.* De opvang is in een vertrouwde, voorspelbare omgeving, met spelmaterialen en activiteiten die voor een kind bekend, begrijpelijk en acceptabel zijn.
- *het stimuleren van de persoonlijke competentie.* De gastouder biedt activiteiten en materialen aan die passen bij de leeftijd, interesse en ontwikkeling van het kind en past haar communicatie daarop aan.
- *het stimuleren van de sociale competentie.* De gastouder helpt het kind bij het oefenen in sociale vaardigheden en regels. Zij biedt activiteiten aan ter ondersteuning van het proces om te leren samenwerken met en zich te verplaatsen in andere kinderen en volwassenen.
- *de overdracht van normen en waarden.* De gastouder is een rolmodel voor het kind, door te laten zien wat omgangsvormen en gedragsregels tussen mensen betekenen. Ook geeft zij in gesprekken met de kinderen woorden aan deze normen en waarden.

(Bron: *Pedagogisch kader gastouderopvang, Boogaard e.a., 2013*)

2.2 De pedagogische basisdoelen en de missie van Mikz

De kinderen die nu aan Mikz worden toevertrouwd groeien op in een veranderende wereld, waarin duurzaamheid en complexiteit belangrijke onderdelen zijn. De digitale wereld is tevens niet meer weg te denken. Om binnen dit geheel goed te kunnen functioneren vraagt een sterke persoonlijkheid als tegenwicht; een persoon met zelfkennis, die innerlijk georiënteerd is en kan reflecteren op eigen handelen, maar ook een persoon die gericht is op het maken van verbindingen met zijn of haar medemens.

De missie van Mikz is erop gericht om een bijdrage te leveren aan de begeleiding en ontwikkeling van jonge kinderen in deze veranderende wereld. Van onze gastouders wordt verwacht dat zij de kinderen uitdagen om bovenstaande eigenschappen te ontwikkelen. Zij helpen bij de vorming van een evenwichtige basis voor de toekomst. Dit vraagt om méér dan enkel verzorging en opvang en is door Mikz omschreven in de pedagogische visie over de drie pedagogen.

2.3 De pedagogische visie van Mikz

Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat de opvoeding het beste gediend is met een harmonieuze verbinding tussen de eerste, tweede en derde pedagoog.

- *De eerste pedagoog:* dit zijn de kinderen zelf
- *De tweede pedagoog:* dit zijn de volwassenen
- *De derde pedagoog:* dit zijn de ruimte en de materialen.

Met deze visie in de hand bieden we de mogelijkheid om te werken aan de pedagogische doelen uit de Wet Kinderopvang. Hoe de gastouders dit doen in de gastouderopvang, beschrijven we in hoofdstuk 3.

De uitwerking van de pedagogische visie van Mikz vind je op onze website www.mikz.nl.

3. De drie pedagogen

Mikz vindt het belangrijk dat elk kind de optimale kans krijgt om zich te ontwikkelen. Het bieden van een leerrijke omgeving met ongevormd open materiaal en activiteiten passend bij de ontwikkelingsfase van het kind staan hierin centraal. Opgroeien is ontdekken! De visie van Mikz is erop gericht om kinderen een omgeving te bieden waarin de drie pedagogen zoveel mogelijk met elkaar verbonden zijn.

3.1 Het kind is de eerste pedagoog!

Mikz gaat uit van een krachtig kindbeeld. Kinderen zijn competent, nieuwsgierig en leergierig. Kinderen bouwen eigen theorieën op en onderzoeken en variëren deze. Heel jonge kinderen zijn in potentie in staat om zich uit te drukken op velerlei wijzen en te communiceren. De pedagoog Luis Malaguzzi, grondlegger van de pedagogiek van Reggio Emilia, noemt dit de '100 talen van het kind'.

De grote kracht van kinderopvang is dat kinderen elkaar in een groep ontmoeten. Door het spelen in een groep wisselen kinderen een stroom van kennis uit. De kinderen zien hun eigen mogelijkheden en die van de andere kinderen. Dit motiveert de kinderen tot meer, inspireert en verwondert en draagt bij aan het leren kennen en accepteren van elkaars achtergrond. Door samen te spelen ervaren kinderen dat ze meer dingen kunnen en begrijpen; dat geeft hen zelfvertrouwen. Ze zijn trots op zichzelf. Hiermee wordt ook de basis voor de latere leer- en werkhouding gelegd.

In de groep is veel aandacht voor samen dingen doen; samen feestvieren, samen eten en drinken, samen spelen, samen opruimen etc. Er wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor en rekening gehouden met ieder kind, zonder dat de andere kinderen daardoor in de verdrukking komen. Je kind leert dan ook al vroeg, spelenderwijs, rekening te houden met elkaar en er ontstaan relaties tussen kinderen, waar ze veel plezier en houvast aan beleven. Door deel te zijn van een groep leert je kind veel over sociale regels met betrekking tot samen spelen, samen ervaren en samenwerken.

Ieder kind is, naast onderdeel van de groep, ook zijn of haar eigen 'persoontje'. In relatie tot andere kinderen kan je kind enorm groeien op persoonlijk vlak en leert je kind:

- op te komen voor zichzelf
- oplossingen te bedenken en uit te voeren
- aan te geven wat prettig is en wat niet
- ruzie te maken
- te kiezen
- zelfredzaam te zijn

3.2 De volwassenen zijn de tweede pedagoog!

Als ouder ben je de belangrijkste opvoeder van je kind. De pedagogisch medewerkers in de kinderopvang spelen voor de leeftijd 0-4 jaar ook een grote rol in de opvoeding. Mikz verwacht van haar gastouders een open en positieve houding tegenover de kinderen; met respect luisteren en kijken zij naar wat je kind kan en sluiten hierbij aan. Zij weten dat spel leren is. Gastouders zien in welke ontwikkelingsfase je kind zich bevindt en passen de spelvormen en materiaal hierop aan. Ze verstaan de kunst van het aanreiken van mogelijkheden aan de kinderen om zelfstandig te worden en stralen hierbij vertrouwen naar het kind uit. Van elementaire belang is dat je kind leert verwoorden waar het behoefte aan heeft, zodat het geholpen wordt om het beste uit je kind te halen.

3.2.1 Veiligheid

Veiligheid vormt de basis voor groei. Een kind dat zich niet veilig voelt, kan zich vaak niet optimaal ontwikkelen. Een omgeving waarin je kind zich op zijn of haar gemak voelt, is daarom van wezenlijk belang. Gastouders zorgen voor veilige, stimulerende omgeving en reageren op signalen van de kinderen met warme aandacht (de zogenaamde sensitieve responsiviteit).

Tijdens de eerste periode van de opvang is het belangrijk een kind zijn of haar plek vindt. Hierbij kan de gastouder de volgende pedagogische middelen hanteren:

- meespelen; naast dat de kinderen alleen spelen, maakt de gastouder ook bewust de keuze om samen met de kinderen te spelen.
- het bewust noemen van de naam van het kind, wat hem of haar het gevoel geeft gezien te worden. De namen van de andere kinderen worden genoemd door bijvoorbeeld naamspelletjes.
- terugkerende rituelen, bijvoorbeeld een voorspelbaar dagritme. Je kind leert dat er iedere ochtend een vast moment is van fruit eten. Deze voorspelbaarheid geeft hem of haar houvast.
- het eigen ritme van de baby respecteren en begeleiden naar een vaster dagritme op termijn.
- (tijds-)afspraken maken met kinderen die al toe zijn aan meer fysieke ruimte en zelfstandigheid, zoals schoolkinderen die in de speeltuin mogen spelen zonder toezicht.
- het vieren van belangrijke gebeurtenissen; verjaardag, het krijgen van een broertje of zusje, feestdagen, afscheid omdat een kind naar de basisschool gaat, enz.
- praten over activiteiten en gebeurtenissen in de groep
- imitatie; kinderen leren enorm veel van elkaar d.m.v. rollenspelletjes. Zo leren de kinderen spelenderwijs met elkaar om te gaan.

3.2.2 *Dagritme*

Als de opvang al een tijdje loopt, wordt het dagritme voor je kind steeds duidelijker. De dagelijks terugkerende activiteiten en rituelen geven een gevoel van veiligheid.

De gastouder houdt een globaal ritme aan, dat niet strikt gebonden is aan de klok. Dat wil zeggen dat de vaste activiteiten niet iedere dag op precies hetzelfde tijdstip hoeven plaats te vinden.

De volgorde is in grote lijnen wel hetzelfde, zodat de kinderen weten wat er gaat gebeuren en hierop kunnen anticiperen. Het gekozen moment is afhankelijk van de behoefte van het kind en van de groep. Zo kan een kind dat al eerder moe is, naar bed gebracht worden, een kind dat dorst heeft iets te drinken krijgen, en als de kinderen nog lekker met een activiteit bezig zijn, wordt de lunch even uitgesteld of buiten geserveerd en genuttigd op een picknick-kleed.

Omdat de gastouderopvang op veel plaatsen flexibel is (doordat kinderen op wisselende tijden aanwezig zijn, kunnen groepen sterk wisselen) leren kinderen al jong flexibel om te gaan met het dagritme en met al dan niet aanwezige speelkameraadjes.

3.2.3 *Persoonlijke aandacht en groeigericht werken*

Door de beperkte groepsgrootte in de gastouderopvang is er veel ruimte voor het individuele kind en de interactie met de gastouder en tussen de kinderen onderling. Onderzoek heeft aangetoond dat de kinderen door de kleinschaligheid van de opvang weinig stress ervaren. Er is ruimte om uit te gaan van de behoefte en ontwikkeling van elk kind. Naast groepsmomenten heeft de gastouder veel ruimte voor één-op-één momenten met de kinderen.

Je kind ontwikkelt zich in fasen en in die verschillende fasen heeft het andere prikkels nodig. Vooral als kinderen nog heel jong zijn, zie je dat baby's en peuters zich heel verschillend ontwikkelen. De ene baby gaat sneller kruipen en lopen dan de ander, sommigen zijn wat later met lopen, maar praten dan vaak sneller. Het ene kind heeft meer geborgenheid nodig, terwijl een ander juist de wereld om zich heen wil ontwikkelen. De gastouder biedt je kind dan ook de ruimte om zich in zijn eigen tempo te ontwikkelen en stelt zich 'kindvolgend' op; ze is zich bewust van de verschillen die er tussen kinderen onderling zijn.

3.2.4 *Zelfredzaamheid*

Het resultaat van spel en activiteiten vinden we minder belangrijk dan de kennismaking met het materiaal, de ontdekkingsdrang, de ervaring en beleving van je kind en het gezellig (samen) bezig zijn. We gaan uit van het competente kind, dat al veel meer kan

en wil dan hij of zij soms aan de buitenkant laat zien. Wij verwachten van onze gastouders dat zij terughoudend zijn met helpen, voordoen of ingrijpen. Zij zullen je kind liefdevol ondersteunen door te helpen om het zelf te doen. Daarom helpen de kinderen mee bij het opruimen van speelgoed en bij het dekken of afruimen van de tafel.

Ook mogen ze zelf kiezen wat ze op hun brood krijgen en zelf hun brood smeren. De kinderen leren dat dit erbij hoort en vinden het leuk om complimentjes te krijgen. Ze krijgen kleine taakjes, die ze makkelijk uit kunnen voeren. Dit alles maakt dat het zelfvertrouwen groeit.

Baby's worden uitgedaagd om -op hun manier- te helpen bij het aankleden, of door hen bijvoorbeeld zelfstandig te laten eten, ook al doen ze dit met hun handjes en niet met een vorkje.

3.2.5 *Lichaamsbesef*

Bij het ontdekken van het 'wie ben ik' hoort ook het lichaamsbesef. Hoe ouder je kind wordt, hoe bewuster het zich zal gaan worden van het eigen lichaam. Wij vinden het belangrijk om je kind de ruimte en het respect te geven zijn of haar lijf te mogen ontdekken. Laat je kind zijn blote buik zien, dan speelt de gastouder hierop in door te benoemen, maar ook door te vragen om een beeld te krijgen van waar het kind staat in zijn ontwikkeling.

Het verschonen, voeden en verzorgen zijn momenten waarbij je heel direct met je kind bezig bent. Het zijn ook de momenten waarop je vaak één op één met de kinderen bezig bent; vertrouwen speelt daarom een grote rol. Dit vertrouwen bevorderen gastouders door middel van praten met de kinderen over wat zij doen en waarom. In rustmomenten worden liedjes gezongen of boekjes gelezen over het thema. Een kleed over de tafel waar de kinderen zich onder kunnen verstoppen biedt mogelijkheid om grenzen van hun eigen lichaam te leren kennen. Er is ruimte om samen te stoeien, kroelen en knuffelen. Jonge kinderen krijgen op een gegeven moment veel belangstelling voor hun lichaam en gaan daarmee experimenteren. Ze spelen graag het geliefde 'doktertje'. Wanneer een kind het spel als niet prettig ervaart is dat een duidelijke grens voor zichzelf en de ander, welke onmiddellijk gerespecteerd dient te worden. We vinden het enerzijds belangrijk afstand te bewaren en respect te tonen voor hun behoefte aan intimiteit, anderzijds vinden we het belangrijk zeer goed overzicht te houden op de situatie.

3.2.6 *Zindelijkheid*

Bij het zindelijk worden gaan we ook uit van het lichaamsbesef van je kind. Je kind wordt zindelijk wanneer het daar zelf aan toe is. We zien in de gastouderopvang dat kinderen geïnteresseerd raken in het toiletgebeuren, doordat ze anderen naar de wc zien gaan. De voorbeeldfunctie van de andere kinderen speelt een grote rol; de kinderen leren het meest van elkaar. Gastouders zullen de kinderen prijzen en belonen voor elke stap die zij zetten op weg naar het zindelijk zijn. We gebruiken nooit dwang, dit helpt niet of werkt zelfs averechts.

3.2.7 *Taalstimulering*

Goed leren spreken begint met een goede ontwikkeling van de kaak, tong en mondspieren (mondmotoriek). Het tijdig overstappen naar het drinken uit een gewone beker is erg belangrijk voor een goede ontwikkeling van de mondspieren. Gastouders stimuleren de kinderen op een speelse wijze het drinken uit een gewoon bekertje of een beker met een rietje.

In overleg zullen zij het gebruik van een eventuele fopspeen langzaam ontwennen gedurende de dag, wanneer dit een belemmering is voor de ontwikkeling van het kind. Je kind wordt geleerd om bij binnenkomst de speen in de tas te stoppen. Hierdoor wordt je kind niet belemmerd in het leren praten en taalontwikkeling. Om de taalontwikkeling en de mondmotoriek aandacht te geven, worden veel activiteiten ondernomen zoals voorlezen, boekjes lezen, namen noemen en bellen blazen. Tijdens tafelmomenten, verschonen en activiteiten nemen gastouders de tijd om met de kinderen te praten. Ze laten de kinderen hun verhalen en belevingen vertellen en leren de kinderen spelenderwijs te luisteren naar elkaar.

3.2.8 Spelvormen

Een kind leert de wereld te ontdekken door te spelen. Gastouders kunnen verschillende spelvormen aanbieden:

- *Bewegingsspel.* Dit is spel waarin kinderen zich uitleven d.m.v. bewegen.

Dit kan zijn door te glijden, klimmen, springen, dansen op muziek, balspellen, op de trampoline of op de tegels springen. Dit gebeurt binnen maar vooral ook buiten. Hierbij staat de (grof)motorische ontwikkeling centraal.

- *Doen alsof spel.* Met dit spel imiteren kinderen situaties die zij herkennen en proberen te verklaren uit het dagelijks leven.

Veel gastouders hebben een hoekje gecreëerd waar kinderen hun fantasie de vrije loop kunnen laten. Er is een huishoekje, of een keukentje, waar zij eten kunnen koken en restaurantje kunnen spelen. Soms verspreidt het spel zich door hele leefruimte heen. Buiten wordt de zandbak gebruikt om taartjes te bakken en ijsjes te maken. Of wegen te maken waar autootjes overheen kunnen rijden, om vervolgens in de file te staan. Taal en fantasie spelen hierbij een belangrijke rol vooral als dagelijkse situaties worden nagespeeld. De belangrijke ontwikkelingsgebieden hierbij zijn: taal, sociale -, cognitieve - en motorische ontwikkeling.

- *Spel met beleven en verwerken.* Dit is spel waarbij kinderen emotionele gebeurtenissen verwerken. Veel kinderen krijgen na verloop van tijd een broertje of een zusje. De tijd van mama's zwangerschap, maar ook de eerste periode na de geboorte zijn ingrijpend en proberen kinderen te begrijpen door de situatie na te spelen. Soms worden emotionele gebeurtenissen nagespeeld, waarin het kind niet zichzelf als rol neemt, maar de veroorzaker van de angst of emotie bijv. dokter of tandarts. Maar ook emoties zoals boosheid en verdriet kunnen zo worden uitgespeeld en verwerkt. Hierbij staat vooral de persoonlijke en emotionele ontwikkeling van de kinderen centraal.

- *Spel met materialen.* Bij dit spel maken de kinderen gebruik van de ontwikkelingsmaterialen. Dit kunnen ook natuurlijke materialen zijn, zoals blaadjes, takjes of echte slakken die een slakkenrace doen. Hierbij staat vooral de cognitieve ontwikkeling van de kinderen centraal evenals de fijn motorische- en creatieve ontwikkeling.

- *Spel met regels.* Dit zijn vooral gezelschapspelletjes die gastouders gezamenlijk met de kinderen doen en waarbij je kind leert dat er ook regeltjes zijn die van buitenaf worden opgelegd, zoals wachten tot je aan de beurt bent. Ook leren de kinderen hierbij goed te luisteren en wordt er veel aan taal gedaan. Oudhollandse spellen, zoals zakdoekje leggen, schipper mag ik overvaren, Jan Huigen in de ton en tikkertje worden door de kinderen erg gewaardeerd. De sociale, taal en cognitieve ontwikkeling staan hierbij centraal.

3.2.9 Volgen en signaleren

Jonge kinderen ontwikkelen zich in rap tempo. Gastouders zullen nieuwe mijlpalen in de ontwikkeling van een kind altijd delen – in eerste instantie met het kind zelf, door hem op een enthousiaste manier te complimenteren: ieder stapje wordt een feestje! En later met de ouders, door de voortgang te beschrijven in het overdrachtschriftje of (na toestemming van de ouders) door een foto of filmpje te versturen.

Tijdens het jaarlijks evaluatiegesprek tussen gastouder, ouder(s) en bemiddelingsmedewerker van het gastouderbureau wordt de voortgang nogmaals besproken.

Kinderen die meer zorg nodig hebben of bijzonder gedrag laten zien kunnen rekenen op specifieke aandacht van de gastouder. Zij bespreekt bijzonderheden met de ouders, documenteert en overlegt met de bemiddelingsmedewerker. De pedagogisch specialist van het gastouderbureau monitort de begeleiding van deze kinderen en houdt contact met de gastouder, de ouders en eventuele instanties. Alle betrokkenen werken zo samen, met als doel het kind zo goed mogelijk te begeleiden.

3.2.10 Feestdagen

Er worden regelmatig feesten gevierd in de opvang. Samen feest vieren schept een band en geeft een gezellige sfeer. Bij jaarlijks terugkerende feestdagen zoals Sinterklaas, Kerstmis en Carnaval wordt uitgebreid stilgestaan. Van de verjaardag van het kind en het afscheidsfeest wordt een bijzondere dag gemaakt, dat is belangrijk voor de sociale

ontwikkeling van je kind. Als er kinderen met een andere culturele achtergrond worden opgevangen, kan de gastouder zich in overleg met de ouders verdiepen in het organiseren van feesten uit de betreffende cultuur, zoals het Suikerfeest. Iedere gastouder geeft op haar manier vorm aan het feestritueel, dat een steeds terugkerend patroon heeft en daarom voor ieder kind een vertrouwd gebeuren is.

3.2.11 Overdracht van waarden en normen

In de omgang met je kind zijn gastouders voortdurend bezig met het overbrengen van de competenties die te maken hebben met *waarden en normen*. Met waarden bedoelen we dingen die we in de omgang met de kinderen belangrijk vinden. De norm is de gedragsregel die uit die waarde voortkomt.

- *Voorbeeldgedrag*

Onze gastouders vinden respect, betrokkenheid en begrip voor elkaar, belangrijke waarden.

Voorbeeld zien doet volgen. Daarom is het belangrijk dat we ons als volwassenen ervan bewust zijn wat we doen, wat we zeggen en hoe we ons gedragen in bijzijn van een kind. Kinderen zijn gevoelig en pakken verbale en non-verbale communicatie snel op. In de ochtend, als de kinderen worden gebracht, begroeten de gastouder en zij elkaar. Het is een signaal: 'ik heb je gezien'.

Gastouders leren hun gastkinderen met respect om te gaan met materialen van hen zelf en die van anderen. Uitgangspunt in de communicatie is een positieve, vriendelijke houding. Bijvoorbeeld:

- *Als je gooit met blokken of auto's, dan gaan ze stuk en je kunt een ander verwonden (als een kind met blokken gooit);*
 - *Voetballen doe je met een bal, de pop kun je aankleden (als een kind probeert te voetballen met een pop);*
 - *Als je een bouwwerk van een ander kind stuk maakt, wordt hij of zij verdrietig.*
- *Culturele verschillen en identiteit*

Kinderen komen uit verschillende gezinnen. Hierdoor hebben ze thuis andere gewoontes, taal, waarden en normen aangeleerd. Ook dan is er vanuit de gastouder aandacht voor de rol van taalverschillen en het verschil in waarden en normen. De gastouder neemt een open houding aan en toont begrip en vertrouwen.

- *Respect*

Kinderen leren spelenderwijs zichzelf en de wereld om hen heen te ontdekken. Samenspelen met andere kinderen en volwassenen maakt hen spelenderwijs vertrouwd met de spelregels van samenleven. Gastouders benaderen de kinderen met respect.

Respect voor:

- zijn behoeften op het gebied van verzorging, aandacht en genegenheid
- zijn ontwikkelingsdrang
- zijn wil om te leren en te ontdekken
- zijn mogelijkheden te leren verkennen om eigen verantwoordelijkheid te dragen en zelfredzaam te worden
- zijn wens om zich prettig en veilig bij ons te voelen

Kortom, aandacht voor ieder kind als individu, met eigen karakter en wil, met de leuke eigenaardigheden en bijzonderheden. Kinderen komen het best tot ontwikkeling als ze zich veilig en op hun gemak voelen. Onze gastouders zorgen voor het welbevinden van kinderen en begeleiden hen bij het spelend leren en ontdekken van de wereld. Ze hebben daar letterlijk en figuurlijk de ruimte voor nodig.

- *Grenzen, belonen en corrigeren*

Duidelijkheid is van groot belang. Om het ongewenste gedrag te stoppen, is het belangrijk om op één lijn te zitten en consequent te handelen. Gedrag van een kind kan storend of gevaarlijk zijn voor de ander of voor het kind zelf. Het kan zijn dat het ene kind iets wel aankan terwijl dit niet voor een ander kind geldt. Elk kind is anders, dit is ook afhankelijk van de leeftijd en de ontwikkeling van het kind. Gastouders respecteren de wil van het kind, maar dit betekent niet dat we er (direct) gehoor aan geven. Wanneer we gedrag of een activiteit moeten stoppen doen we dat zoveel mogelijk door de situatie uit te leggen.

We stellen grenzen in initiatieven van het kind wanneer:

- een activiteit gevaarlijk is voor het kind
- het een activiteit is waarbij meer hulp van een volwassene nodig is dan er op dat moment geboden kan worden
- het kind zichzelf niet onder controle heeft
- de activiteit van het kind de bezigheden van een ander kind onmogelijk maakt

Het is voor een kind belangrijk om te weten wat de grenzen zijn. Door het vriendelijk, duidelijk en consequent optreden van de gastouder leert het kind wat wel en niet kan. Gastouders observeren wat er schuilgaat achter het gedrag en benaderen het kind op een positieve manier en prijzen het gewenste gedrag. We spreken liever van corrigeren dan van straffen. Corrigeren kan op verschillende manieren gebeuren. Een methode die succes heeft, is het afleiden van het kind. Het kind wordt een aantal keren gewaarschuwd, persoonlijk en rustig toegesproken. De mimiek van het gezicht van de gastouder is een hulpmiddel bij het overbrengen van de boodschap. De gastouder keurt gedrag af wanneer het belang van andere kinderen in het gedrang komt. Daarbij wordt het *gedrag* van het kind afgekeurd, niet het kind!

Soms helpen waarschuwingen niet, blijft een kind ongevoelig voor opmerkingen of afspraken met de gastouder en gaat hij door met het ongewenste gedrag. Om het kind tot bezinning te brengen wordt gebruik gemaakt van een bekend middel; even apart op een stoel zitten. Gedurende enkele minuten zal het kind op een stoel plaats moeten nemen welke iets is weggeschoven van de andere kinderen. Het kind wordt hierdoor even buiten het groepsgebeuren geplaatst en tot rust gebracht. Over het algemeen is dit een goede methode voor het kind om snel tot zichzelf te komen en weer over te gaan tot de orde van de dag.

- *Oplossen van conflicten*

In een groep met kinderen spelen regelmatig kleine botsingen of conflicten. Echte ruzies tussen kinderen zijn zeldzaam. Botsingen zijn leermomenten. Kinderen leren sociale vaardigheden om hun mening duidelijk te maken, de ander te begrijpen en oplossingen te zoeken. Zo leren ze belangrijke sociale en morele regels.

Dit doen de gastouders o.a. door;

- niet direct te reageren; alleen in de gaten houden of ze het zelf oplossen
- herinneren aan de regels om elkaar geen pijn te doen
- de gastouder bemiddelt tussen de kinderen en houdt rekening met de karakterverschillen van de kinderen. Een minder weerbaar kind zal aangemoedigd worden en een nadrukkelijk aanwezig kind wordt afgeremd. Wat kan helpen is de handen van beide kinderen vast te houden tijdens het gesprek, zodat beide kinderen zich gehoord en gezien voelen.

3.3 De ruimte en de materialen zijn de derde pedagoog!

3.3.1 Locatie en inrichting

Iedere gastouderopvang is verschillend. De ene gastouder heeft een aparte ruimte waar zij kinderen kan ontvangen om te spelen en te slapen, de andere stelt haar volledige woning ter beschikking. Gastouders gaan creatief om met hun ruimte, maar richten deze zo in dat kinderen zich veilig en geborgen voelen. Tegelijkertijd bieden zij de kinderen de ruimte om de wereld om hen heen te ontdekken. Gastouderbureau Mikz ondersteunt en adviseert hen hierbij. Er zijn vaak hoekjes waar de kinderen kunnen spelen, een tafeltje met stoeltjes waar ze kunnen knutselen, of een knus hoekje met kussens om in alle rust een boekje te lezen. De buitenruimte wordt vaak gebruikt om veel indrukken op te doen en te ontwikkelen. Gastouders zijn vaak in het dorp of in de natuur en laten hun gastkinderen zo kennis maken met de wereld. Al spelend doen zij samen met de kinderen kleine experimentjes, zoals proberen hun eigen schaduw in te halen, terwijl zij naar de bakker lopen om brood te halen. Zo groeit de wereld van het kind stap voor stap.

De inrichting van de groepsruimte is afgestemd op de leeftijd van de kinderen en is zoveel mogelijk bekeken "door de ogen van een kind". Kinderen moeten gemakkelijk kunnen spelen met het materiaal. Dit is in de gastouderopvang soms een uitdaging door het gebrek aan fysieke ruimte. Gastouders lossen dit op door het regelmatig wisselen en gericht aanbieden van materiaal, waardoor de leeromgeving uitdagend blijft.

Ordering van materialen is belangrijk in de ontwikkeling van kinderen. Dingen hebben een vaste plek, waardoor kinderen ervaren dat zij dat zelf ook hebben; dat ze er mogen zijn. Gastouders sorteren het speelgoed vaak in verschillende bakken, die op een vaste plek staan. Voor kinderen wordt opruimen zo overzichtelijker. In de onderste bakken ligt materiaal dat de allerkleinsten zelf kunnen pakken. Kleinere materialen, zoals grote puzzels, lego en spelletjes liggen hoger, zodat de veiligheid voor de kleinsten geen gevaar loopt. Oudere kinderen worden gestimuleerd om na te denken over hun keuzes en om te vragen en te overleggen met de gastouder, die het spelmateriaal dan voor hun kan pakken.

Op deze manier ondersteunt het spelmateriaal en de inrichting kinderen bij het zelfstandig maken van keuzes en bij hun zelfredzaamheid in de verschillende ontwikkelingsfasen. Het spelmateriaal sluit aan bij de verschillende ontwikkelingsfasen en ontwikkelingsgebieden. Het speelgoed daagt de kinderen uit om samen te spelen of biedt juist de mogelijkheid om individueel te spelen.

3.3.2 Natuurlijk buitenspelen

Blaadjes die ritselen in de wind, gras dat kriebelt onder je voeten of zand dat tussen je vingers doorglijdt. Ook de gastouders zien hoe dit kinderen stimuleert te kijken, voelen en proeven, tijdens het buitenspelen met de groep.

Als het weer het maar even toelaat, gaan de kinderen lekker buiten spelen. Omdat het gezond is, goed voor de ontwikkeling van de grove motoriek en sociale vaardigheden, maar ook omdat buiten spelen de zintuigen op een andere manier stimuleert dan binnen. Je ziet dat kinderen voortdurend indrukken opdoen om te leren en te ontwikkelen. We willen kinderen graag kennis laten maken met de rijkdom van de natuur. Respect krijgen voor alle natuur om hen heen.

3.3.3 Open eind materiaal

Gastouders maken veel gebruik van het zogenaamde 'open eind materiaal'. Dit materiaal is losgekoppeld van zijn oorspronkelijke functie en prikkelt de fantasie tot zelf creëren. Bakjes of flesjes met rijst, macaroni of mais en afsluitbare plastic zakjes met verschillende kleuren verf of gel dagen kinderen uit om te ontdekken wat ze ermee kunnen doen. Natuurlijk materiaal zoals eikeltjes en takjes kunnen gecombineerd worden met het 'vaste' speelgoed: zo heeft het houten speelgoedpaardje ineens een door de kinderen gemaakte hindernis om overheen te springen.

Schoolkinderen hebben vaak zelf hele goede ideeën, die zij van vriendjes leren, op school of op internet vinden. Plezier in het proces is van wezenlijk belang. Er wordt volop gelachen als er 'poep' wordt gemaakt van peperkoek, pindakaas en stroop. Gastouders begeleiden de kinderen in hun experimenten en in de persoonlijke groei die zij zo doormaken.

4. Tot slot

Een pedagogisch werkplan is geen statisch geheel maar vormt een proces dat continu in beweging is. Nieuwe pedagogische ontwikkelingen in de kinderopvang worden door ons gevolgd en met onze gastouders besproken. De daaruit voortvloeiende ideeën en samenwerkingsverbanden kunnen in de praktijk worden uitgetoetst. Als blijkt dat nieuwe pedagogische werkwijzen passen binnen onze algemene visie en in de praktijk getoetst zijn, kunnen zij in een volgende versie van dit werkplan opgenomen worden. In 2018 is de nieuwe visie "de drie pedagogen" geïmplementeerd op de verschillende locaties van de kindcentra van Mikz. De resultaten van deze implementatie vertellen wij verder door naar de gastouderopvang in ons werkplan en in onze directe samenwerking met de enthousiaste gastouders van Mikz.

De onderwerpen vormen een belangrijk onderdeel van de Mikz Leer en Ontmoet avonden en indien nodig passen wij het pedagogisch werkplan vervolgens aan.